

[Undervisningsministeren]

sidste år. Jeg synes således, det er det eneste rigtige, at ministeren får mindre magt; han bliver nødt til at være mere professionel i sin måde at regere på, idet praksisændringer nu skal ske fra et fremtidigt tidspunkt og ikke fra et fortidigt tidspunkt.

Derfor vil jeg gerne lægge et varmt ord ind for dette forslag. Det kan godt være, at der i andre ministerier er områder, hvor dette her ikke er metoden, men i undervisningsministeriet, som jo er et masseministerium på den måde, at der er en lang række ensartede sager, mener jeg faktisk at dette her er den rigtige måde at gøre det på.

Jeg vil gerne bekræfte over for hr. Kirkegaard, at ministeren selvfølgelig har det parlamentariske ansvar for alt, hvad der foregår – det kan man aldrig løbe fra – og det må være ministeren, der, når han hører, at der kører en praksis, som er uholdbar, øjeblikkelig sørger for at få den praksis ændret. Men jeg synes ikke, det gør noget, at man ikke kan ændre den med tilbagevirkende kraft. Det synes jeg ikke strider hverken mod retssikkerhed eller hensynet til borgerne. Det er min erfaring, at de borgere, der klager, udmærket forstår det.

Til hr. Ole Vig Jensen kan jeg sige, at vi endnu ikke har formelle erfaringer med den praksis, der her lægges op til, men jeg vil sige, at min adfærd har ligget meget tæt på denne praksis, især i den senere tid. Man har jo lov til at lære, mens man er minister, og jeg har af de tre år lært, at dette her er den eneste rigtige fornuftige arbejdsgang.

Erling Olsen (S):

Jeg tror ikke, denne sag egner sig til de store principielle debatter. Jeg tror, vi alle herinde er enige om, at der er nogle modsat rettede hensyn. På den ene side skal vi bevare den ventil, vi har i det danske system, at borgerne kan gå til ministeren. På den anden side må det ikke blive det normale; det skal være noget, man gør i ekstraordinære tilfælde. Derfor egner dette her sig ikke til de principielle, store drøftelser, men til et udvalgsarbejde, hvor vi mere pragmatisk kigger på område for område af alt det, der er nævnt her, og ser, i hvilket omfang vi kan lægge det hen til direktorater, i hvilket omfang vi kan afskære yderligere klageinstanser, og i hvilket omfang vi ikke skal gøre det.

Jeg tror, vi skal være meget pragmatiske her og ikke komme med de store principielle erklæringer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af belutningsforslag nr. B 33:

Forslag til folketingsbeslutning om reform af gymnasiet.

(Af Riishøj (SF) m.fl.
(Fremsat 7/11 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Der er et ord, der rinder mig i hu ved læsningen af dette forslag, og det er ordet »efterklang«. Efterklang er et ord, man bruger i kulturhistorien som betegnelse for et produkt, som fremkommer i en bestemt stilart, 10–20 år efter at stilarten er holdt op med at være gængs i det pågældende samfund.

Jeg synes, dette forslag bærer præg af efterklang. Jeg tror, det vil møde modstand hos et flertal af eleverne, fordi deres interessevalg begrænses, og hos flertallet af gymnasiets lærere, fordi det nedvurderer deres faglige viden ved at opløse faggrænserne. Rektorer og det administrative personale vil blive stillet over for en uløselig opgave med at planlægge undervisningen på den enkelte skole, og aftagerne vil få stort besvær med at vurdere, hvad en studentereksamen overhovedet er for noget.

Det foreliggende forslag bygger ensidigt på nogle ganske få af den meget store mæng-

[Undervisningsministeren]

de forsøg, som har fundet sted i gymnasiet siden 1978. Forslaget fremtræder som et snævert forslag. Det bygger på en forestilling om, at alle elever skal gå i et fælles gymnasium, stort set uden individuelle valg og med opløsning af de eksisterende fag i uoverskuelige valgblokke. Der tages ikke hensyn til den udvikling, den enkelte elev gennemløber i de tre år, han eller hun går i gymnasiet. Vi ved bl.a. fra forsøg, at eleverne bliver trætte af at gå sammen i samme klasse med de samme lærere i de samme lokaler. De har i 2.g og især i 3.g behov for nye udfordringer, som imødekommer netop deres særlige behov og interesser. Fremmedsprogene er for svagt placeret i forslaget. Bl.a. kan de mange elever, som gerne vil have 3 moderne fremmedsprog, ikke få imødekommet deres ønske. Forslaget giver kun i meget begrænset omfang plads til nye fag og til nye fagkombinationer, og de høje niveauer i fagene kan ikke fastholdes. Det sidste er især beklageligt.

Udgangspunktet for forslaget er de strukturforsøg, der har fundet sted eller finder sted på Herlev statsskole, Marselisborg gymnasium, Det fri gymnasium m.v., men de påstande, der fremføres om disse forsøg, er i vidt omfang enten misvisende eller direkte forkerte. Der er gennemført alle mulige andre forsøg end dem, der nævnes i forslaget, også med strukturer, som væsentligt afviger fra de nævnte forslag, f.eks. på Risskov gymnasium, i Ballerup og Esbjerg, den sproglige linje på Rungsted statsskole, på Nakskov og Vestfyn. Hertil kommer et hav af små og større forsøg med fagenes indhold, nye fag på højt niveau osv.

Hvis man vil sige, at man drager konsekvensen af forsøgene i det danske gymnasium i de senere år, må man tage udgangspunkt i det samlede billede af hele forsøgsområdet og ikke kun i nogle enkelte forsøg, man vælger ud og vælger at udnævne til de eneste saliggørende og vælger at gøre til fejlfrie forsøg, hvilket de ingenlunde har været.

Det er ikke korrekt, at jeg som minister har sat en stopper for de nævnte strukturforsøg. De er alle blevet gennemført efter den oprindelige plan, og på et af de store strukturforsøg på Herlev statsskole er der oven i købet sket en forlængelse med et år, og der foregår stadig store strukturforsøg f.eks. i Ballerup, Esbjerg, Rungsted og Herlev.

Det er ikke korrekt, at forsøgene ikke er blevet evalueret. De enkelte skolers rektorer, lærere og elever har selv udarbejdet rapporter med deres vurdering af forsøgene. Ofte er rapporterne udarbejdet med støtte af folk udefra, f.eks. hentet fra direktoratet for gymnasieskolernes evalueringsudvalg. I evalueringsudvalget er der løbende foretaget en evaluering af de enkelte forsøg såvel som en sammenlignende evaluering af dem. Begge dele har givet anledning til møder med forsøglærerne for at udbyde rapporterne.

Sammenligningen af forskellige rapporter har desuden bevirket en skærpet opmærksomhed over for de problematiske sider af forsøgene, som ofte bliver underbelyst og underbetonet i forsøgsskolernes egne rapporter, hvilket for øvrigt er forståeligt.

Erfaringerne fra forsøgene er bl.a. indgået i evalueringsudvalgets rapporter og i forskellige udvalgsrapporter om gymnasiestrukturer. Det er altså ikke rigtigt, at vi bare har blæst på forsøgene. SF udvælger nogle enkelte forsøg, som man gør til de eneste saliggørende. Vi har i ministeriet taget udgangspunkt i de erfaringer, vi har gjort, i hele deres bredde, både de gode og de dårlige erfaringer. Forsøgsresultaterne er ikke så entydigt positive, som de fremstilles i forslaget.

Indholdet af punkt 1 i forslaget er i overensstemmelse med gymnasielovens formålsparagraf, som siger, at gymnasiet dels skal være studieforberedende, dels almindendende.

Men punkt 3 og 4 synes ikke at være i overensstemmelse med dette. Heraf fremgår det nemlig, at der bliver tale om nye faggrænser for nogle meget store og uoverskuelige fag. Der lægges ikke megen vægt på basal viden og færdigheder, og det bliver tilfældigt, hvilke problemer og emner eleverne kommer til at beskæftige sig med. De videregående uddannelser kan ikke i tilstrækkelig grad vide, hvilke forudsætninger de enkelte elever kommer med, og det vil være vanskeligt at etablere suppleringskurser, fordi der vil være lige så mange forskellige studentereksaminer, som der er skoler og, jeg havde nær sagt elever.

Det ser ud, som om forslagsstillerne kun har begrænset viden om den udvikling, der er sket i gymnasiet i de sidste 20-25 år. Det høje niveau, som findes i de grenkonstituerende fag, er ikke en undervisningsform, men

[Undervisningsministeren]

siger noget om fordybelsesgraden. Det er derfor ikke mærkeligt, at undersøgelser – senest en række faglige foreningers – viser, at eleverne er mest interesseret i og mest motiveret for at arbejde netop med fagene på højt niveau. Hvorfor skal vi så slække på niveauet?

Det er ikke mindst i disse fag, at eleverne stifter bekendtskab med forskellige undervisningsformer, som dels giver dem en basal viden og grundlæggende færdigheder, dels lærer dem at anvende forskellige faglige metoder. De får mulighed for enkeltvis og i grupper at arbejde med forskellige faglige problemstillinger, og der stilles krav til deres selvstændighed og til deres evne til at tænke kreativt. Det er jo fordelene ved at have disse fag på meget højt niveau.

I regeringens planer for gymnasiet i fremtiden spiller fællesfagene ligesom i det eksisterende gymnasium en central rolle og dækker måske 70 pct. af timerne. Dette er med til at sikre sammenhæng og helhedsforståelse, idet lærerne i disse fag har gode muligheder for at arbejde sammen. Desuden kan der i beskrivelsen af fællesfagene indhold lægges vægt på at skabe sammenhæng mellem fagene f.eks. ved at understrege det historiske aspekts betydning. Det vil altså sige, der også er mulighed for den sammenhæng, som SF efterlyser, i regeringens planer.

Begrebet selvforvaltning nævnes i forslaget, men det er uklart, og der synes i hvert fald ikke at være særlig meget plads til individuelle valg, og dette at bestemme over sin egen skolegang er vel også en form for selvforvaltning. Det er karakteristisk, at valgfagene f.eks. kun har 3 timer i henholdsvis 2. og 3. g. 3 timer kommer man ikke langt med, når man skal have højt niveau, skal have fordybelse og skal prøve nye undervisningsmetoder.

Som nævnt mener jeg ikke, at forsøgene ved Herlev statsskole, Marselisborg gymnasium, Det frie Gymnasium, Gentofte statsskole osv. er så entydigt vellykkede, som det påstås. Selv om der er tale om særlig motiverede elever og lærere, som bevidst har søgt ind i forsøgsklasserne, har frafaldsprocenterne alligevel været ganske høje, f.eks. har frafaldsprocenten været 21 på Marselisborg gymnasium og 25 på Gentofte statsskole, og frafaldet er kommet relativt sent – i 2. og 3. g. Det kan hænge sammen med den udvik-

ling, som sker med gymnasieeleverne i løbet af gymnasiet; deres behov for at træffe individuelle, interessebetonede valg af fag bliver større, jo længere de kommer op, og derfor er det betænkeligt at indskrænke deres fordybelsesmuligheder i 2. og 3. g.

En projektorienteret undervisning er ikke i sig selv betænkelig, men i det øjeblik den bliver det eneste saliggørende, rummer den en betydelig fare for, at indholdet af undervisningen bliver meget snævert. Erfaringerne viser, at eleverne bliver trætte af de meget lange forløb, af i næsten alle timer at beskæftige sig med det samme emne. Endelig sker det ofte, at lidt svagere elever lades i stikken, fordi de har svært ved at overskue de lange forløb, som dækker mange fag.

Set fra elevernes synspunkter må der lægges vægt på, at der veksles mellem forskellige undervisningsformer, herunder også sådanne, som giver mulighed for individuelle udfoldelser.

I pkt. 4 etableres en række nye faggrænser, som forekommer at få nogle negative virkninger. Fagblokkene bliver store og uoverskuelige, og der opstår nye bindinger mellem fagene, f.eks. bliver historie og samfundsfag knyttet snævert til hinanden. Det bliver for flere fags vedkommende vanskeligt at se, om man når et niveau, som aftagerne vil være tilfredse med. Matematiks placering er f.eks. uklar, og der er ikke i naturfagsblokken plads til et niveau i matematik og fysik, som svarer til den nuværende mat./fys. gren. Valgmulighederne begrænses. Der findes kun 3 timer i henholdsvis 2. og 3. g., og de valgfag, der er tale om, virker meget specielle og i hvert fald helt tilfældige, f.eks. egnslære, u-landslære osv. Den slags ord kan man jo skrive mange af, men hvad er det egentlig for noget? Har disse fag en faglig identitet? Det skal et fag jo have, før man giver det plads på skemaet og bruger så mange timer på det.

Der bliver heller ikke tilstrækkelige muligheder for utraditionelle valg af fagkombinationer; på det punkt er der en klar ufordel i det foreliggende forslag sammenlignet med de tanker, som regeringen arbejder med.

Eleverne kan kun få to fremmedsprog; det er fint, at engelsk er obligatorisk, men timetallet med kun to ugentlige timer i både 2. og 3. g. er højst uheldigt.

[Undervisningsministeren]

En ting er dog positivt, nemlig at der opereres med en årsnorm. På det punkt vil vi stå last og brast med SF.

Hvad angår punkt 5, kan jeg sige følgende: undervisning i og anvendelse af EDB er i dag lagt ind i de enkelte fag. Dette er obligatorisk og fastlagt i bekendtgørelsen om undervisning i gymnasiet. Forsøgene med EDB er altså allerede udnyttet. Det er meget uklart, hvad der menes med værkstedsfag. Eksemplerne på projekter synes at vise, at der er tale om et meget løst begreb uden egentlig fagligt indhold. Heroverfor står, at der i dag findes praktiske indslag, som har reel faglig værdi, f.eks. det eksperimentelle arbejde i fysik, kemi, biologi, praktikindslag, som skal før- og efterbehandles i undervisningen, og ekskursioner, der skal være tilrettelagt som et led i undervisningen. Vi har altså praktiske indslag i dag med reel faglig værdi.

I punkt 6 har vi bestemmelserne om skoleråd. Vi mener ikke, at et skoleråd med 50 pct.s indflydelse for eleverne nødvendigvis er den bedste måde at give eleverne indflydelse på. Forsøg med skoleråd på Avedøre stats-skole faldt efter direktoratets mening ikke entydigt heldigt ud. Det var nemlig kun et fåtal af eleverne, som deltog i skolerådsmøderne; der var tendens til, at nogle ganske få elever styrede det, og der var uklare kompetenceforhold mellem skolerådet og rektor. Det gav da heller ikke anledning til større røre på Avedøre statsskole, at forsøget op-hørte.

Efter forslaget punkt 7 reduceres betydningen af eksamen og karakterer. Forslagsstillerne har tilsyneladende glemt, at forudsætningen for den metodefrihed, som lærerne har i dag, er, at man ved hjælp af eksamen kan konstatere, at de faglige mål er nået. Det er altså dette, at vi kontrollerer målene, der gør, at vi kan give frihed med hensyn til, hvordan man vil nå målene.

Erfaringerne med skriftlig eksamen på for-søgsskolerne viser, at det vil være meget vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at udarbejde centralt stillede opgaver under den struktur, som SF foreslår, bl.a. fordi de skriftlige opgaver må have forbindelse med de emner, som den enkelte klasse har arbejdet med. Hvis forslagsstillerne fastholder, at der skal være centralt stillede opgaver, vil det betyde en sænkning af niveauet, idet opgaverne så

må bygge på den meget lille del af stoffet, som man kan være sikker på at alle har gennemgået.

Der er således en lang række problemer, og jeg håber, at forslagsstillerne anerkender, at jeg har gjort mig den ulejlighed at sætte mig grundigt ind i forslaget og kommentere det grundigt. Jeg betragter det som et bidrag til den løbende gymnasiedebat, og jeg synes i øvrigt, det er prisværdigt, at SF kommer med et helt konkret forslag, også med risiko for, at vi andre så begynder at kritisere det. Så meget tak skal partiet da have.

Korneliusen (S):

Det er ikke længe siden, vi havde en principiel debat om gymnasiet her i salen, og jeg skal derfor tillade mig at korte mit indlæg væsentligt ned.

Det tipunktsprogram, socialdemokratiet ved den lejlighed lagde frem, adskiller sig faktisk kun på tre punkter fra det beslutningsforslag fra SF, vi i dag har til behandling, og derfor skal jeg alene koncentrere mig om at sige lidt om det.

Det drejer sig om punkt 7 vedrørende karakterer og eksamen. Der vil jeg give udtryk for, at de principielle tanker, der ligger bag punkt 7, er acceptable for socialdemokratiet, og vi ser frem til en nærmere analyse af indholdet af det.

Det drejer sig endvidere om punkt 8, hvori der står, at det skal tilstræbes, at de enkelte gymnasier opdeles i mindre enheder osv. Vi føler, at det er at gå for langt ind i gymnasiernes selvbestemmelsesret. I forhold til de andre tanker i beslutningsforslaget har jeg altså den opfattelse, at man her går for vidt. Vi mener, at demokratiet på gymnasierne, hvor eleverne skal inddrages, som det rigtigt fremhæves, her lægger nogle for detaljerede rammer for, hvordan gymnasiet skal arbejde.

Endelig er der punkt 11, som adskiller sig fra vores tipunktsprogram, nemlig et forslag om, at der som konsekvens af et sådant beslutningsforslag nedsættes arbejdsgrupper, som skal udarbejde detaljerede regler for fagblokkene og sprogfagene og valgfagene hovedområder. Det mener vi er en konsekvens også af vores eget tipunktsprogram, og det kan vi derfor støtte.

[Korneliusen]

Sammenfattende skal jeg gøre den bemærkning, at vi er meget positive over for beslutningsforslaget.

Til ministeren vil jeg afslutningsvis gerne sige, at det er lidt besynderligt at opleve en undervisningsminister, som under debatten om de principielle forhold i gymnasiet ikke havde noget regeringsbud og ikke havde regeringspartierne på plads bag ved sig angående en gymnasireform, som undervisningsministeren selv har ønsket, og at vi så i dag, hvor rollerne pludselig bliver byttet om, oplever det samme, nemlig at det er undervisningsministeren, som er i opposition i forhold til et beslutningsforslag fra SF.

Under debatten om gymnasiet for en måneds tid siden forelå der et konkret ti-punktsprogram fra socialdemokratiet. Nu har vi et fra SF, og det hilser jeg velkommen. Nu venter vi kun på regeringens udspil på dette område.

Connie Hedegaard (KF):

Da mit partis ordfører i denne sag, fru Eva Møller, ikke kan være til stede i dag, skal jeg på vegne af det konservative folkeparti fremføre, at vi ikke kan støtte SFs forslag om en gymnasireform. Vi har for ganske kort tid siden her i Folketinget haft en forespørgselsdebat om gymnasiet, hvor vores ordfører meget detaljeret gjorde rede for det konservative folkepartis syn på og ønsker for gymnasiet, så jeg skal i dag kun fremdrage enkelte begrundelser for vores afvisning af SFs forslag.

For det første ønsker vi, at formålet med gymnasiet skal være såvel studieforberegende som almenddannende, og derfor kan vi ikke tilslutte os SFs formålsbeskrivelse om en bred ungdomsuddannelse.

Dernæst mener vi, at eleverne efter folkeskolen dels er i stand til at vælge, dels har ret til at modtage en differentieret uddannelse, hvorfor vi ikke kan gå med til et fælles forløb, som det her foreslås.

For det tredje ønsker vi, at faglig fordybelse fortsat skal kræves af gymnasieeleverne, hvorfor der skal bevares fag med høje niveauer; alt skal ikke læres i ustrukturerede blokke. Vi skal respektere fordybelsen og de enkelte fags egenart.

For det fjerde mener vi, at eleverne har krav på at få deres arbejde bedømt og dette

på en måde, der er brugbar for såvel eleverne selv som for samfundet, og som svarer til den afsluttende eksamen, hvorfor vi ønsker såvel års- som terminskarakterer og også terminsprøver bevaret.

Sluttelig skal jeg blot anføre, at vi naturligvis ønsker at give alle unge et tilbud om og en mulighed for en uddannelse, men vi ønsker ikke, at alle uddannelser skal rodes sammen til én stor fællesuddannelse, og det frygter vi ligger i forslaget, ikke mindst ud fra det, der står i forslagets punkt 9.

Derfor skal jeg på det konservative folkepartis vegne afvise forslaget.

Hanne Severinsen (V):

I den senere tid har der været gang i diskussionen om fremtidens gymnasier. Denne debat har nu for anden gang bredt sig til Folketingssalen.

Den 29. oktober 1985 var der forespørgsel om planer for ændringer af gymnasiet, og hr. Riishøj fra SF sagde i sin motivering for forespørgslen, at han mente, det var bemærkelsesværdigt, at ministeren, som han dengang påstod, agtede at gennemføre en reform, uden at der var gennemført noget, der blot ligner en uvildig evaluering af den omfattende forsøgsvirkomhed, der har været gennemført i gymnasieskolen inden for de sidste 10-15 år. Sådan var ordene.

Så meget desto mere synes jeg, det er bemærkelsesværdigt, at hr. Riishøj nu i et beslutningsforslag kommer med et udspil, ifølge hvilket han ikke vil reformere gymnasiet, men totalt sprænge dets nuværende rammer, lave alting om og gøre det totalt ukendeligt.

Det kan man øjensynlig godt fremsætte forslag til beslutning om, selv om der, som hr. Riishøj siger, ikke har været gennemført en samlet evaluering. I øvrigt viser netop forslagsstillernes bemærkninger til punkt 3, at der har været tale om evaluering af forskellige forsøg, men det er jo muligt, at forslagsstillerne ikke ved, at forsøgene, som der henvises til, ikke har været så entydigt vellykkede, som det påstås. Ministeren har jo netop gennemgået meget grundigt, hvad der foreligger af evalueringer.

Men først og fremmest forekommer det besynderligt, at man fremsætter dette forslag til beslutning, efter at ministeren ved sidste debat lovede, at han ville fremkomme med et

[Hanne Severinsen]

udkast til ændring af gymnasiet. Dette udkast er på trapperne og skal snart til høring, og det var vel mere naturligt, om vi derefter fik en debat om nogle mere relevante ideer end disse mere vidtløftige SF-ideer.

Grundsynspunktet i forslaget er øjensynlig, at vi skal have et fælles gymnasium, stort set uden individuelle valg og med opløsning af de eksisterende fag i uoverskuelige valgblokke. Der vil ikke blive mulighed for at tilgodese elevernes ønsker om nye udfordringer, særlige behov og særlige interesser. Er man ikke skoletræt fra folkeskolen, skal man i hvert fald nok blive det i SFs 3-årige forløb – for slet ikke at tale om lærerne. Hvordan forestiller SF sig at lærerne, der er uddannet til bestemte fag, skal kunne overskue, at man pludselig ophæver alle faggrænser og indfører 4 valgblokke: naturfag, kulturfag, kreativitet og samfundsfag? Hvor er sprogene blevet af i SFs gymnasium? Vi får fra alle sider at vide, at sprogkundskaber er noget af det vigtigste for de unge, og det er der ikke meget med om i SFs forslag.

Hvad angår evalueringer, har man øjensynlig slet ikke tænkt sig om, da forslaget blev fremsat. Man vil afskaffe den mundtlige eksamen, og man vil afskaffe årskarakterer og terminsprøver. I stedet for skal man have en skriftlig eksamen, som skal være landsdækkende, samtidig med at man forestiller sig, at hver klasse individuelt gennem 3 år finder ud af, hvordan pensum skal fortolkes inden for de meget vage rammer, der er stillet op. Hvordan forestiller man sig en landsdækkende skriftlig eksamen på et sådant grundlag, hvor hver klasse har kunnet vælge sig sit eget pensum? Det vil være laveste fællesnævner, og det vil være umuligt at foretage en egentlig evaluering af elevernes indsats. Herved ødelægger man også den udmærkede balance, man i dag har, mellem lærernes og elevernes metodefrihed og dermed medbestemmelse om, hvordan de faglige mål nås. Denne udstrakte frihed, som man har i gymnasiet, kræver også, at man har en uvildig kontrol bagefter, og det er den mundtlige eksamen i øjeblikket, men den vil man uden videre skippe.

Dette være ikke sagt som udtryk for, at jeg ikke også synes, at den skriftlige eksamen er udmærket, men det kræver jo netop, at man har nogle fælles centrale mål, som SF med sit beslutningsforslag ødelægger. I stedet for

den faglige identitet får vi nogle store uoverskuelige valgblokke, der bindes til hinanden, så det bliver svært med utraditionelle valg og fagkombinationer.

Forslaget udmærker sig i det hele taget ved at være særdeles uigennemtænkt – det er kun ganske få guldkorn, der er at finde mellem de dynger af hø, der er blevet spredt ud. Der er dog én positiv virkning: nu kan alle se, hvad der kunne ske, hvis man virkelig gav sig i kast med at eksperimentere for meget.

Regeringen derimod ønsker, at gymnasiet skal tilpasses vor tid. Det har det faktisk gjort på mange områder allerede, uden at vi har behøvet at lave særlig meget om, og det vil gymnasiet også kunne i fremtiden.

Det, der er brug for, er nogle justeringer. Vi har brug for at få styrket fremmedsprogene, vi har brug for at få skaffet plads til nye fag, vi har brug for, at man kan kombinere fagene på nye måder, og vi har navnlig brug for, at mindre skoler ikke bliver kørt ud på et sidespor, fordi den nuværende struktur ikke harmonerer med et for lille elevtal.

Der er ikke noget i vejen med vores gymnasieuddannelse. Den opfylder på glimrende vis sit formål som studieforberedende og almindelig. Det, vi har brug for, er en justering, der tilgodeser de nævnte punkter, og ikke, at vi skal have nedbrudt et godt og gennemprøvet uddannelsesstilbud.

Ebba Strange (SF):

Jeg skal ikke bruge min taletid på at kommentere hverken undervisningsministerens eller ordførernes indlæg; det vil hr. Riishøj gøre som ordfører for forslagsstillerne. Men jeg vil sige én ting til det, undervisningsministeren sagde, nemlig at dette forslag kommer sådan 10-15 år for sent. Jeg ved jo godt, hvad undervisningsministeren mener med det. Han mener, at det er for inspireret af de tanker om uddannelse og undervisning, der prægede samfundsdebatten i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne.

Jeg vil godt sige – og så må historien dømmes om, hvem af os der har haft ret – at jeg tror, undervisningsministeren tager fuldstændig fejl. Jeg tror, vi er inde i en samfundsudvikling i øjeblikket, hvor der for alvor er brug for at tænke nyt på ungdomsuddannelsesområdet, herunder også på gymnasieområ-

[Ebba Strange]

det, og at de justeringer, som vi stadig væk venter at se fra ministerens hånd – vi bliver mere og mere spændt på for hver uge, der går, hvad de dog mon måtte indeholde, når vi en dag får dem at se – er for lidt til at forberede de unge på en fremtid, der vil indeholde mange nye udfordringer til de mennesker, der skal danne fremtidens samfund, fremtidens Danmark.

Derfor har vi forsøgt i SF at lave et gennemarbejdet forslag, der har nogle andre udgangspunkter, og som stiller nogle andre mål op. Vores udgangspunkt er selvfølgelig – og her er vi så i modsætning til i hvert fald det konservative folkeparti; jeg ved ikke, om vi er det til hele regeringen, det har jeg lidt svært ved at finde ud af – at vi ikke synes, der går for mange unge mennesker i gymnasiet. For os må alle de, der går der, gerne gå der og også gerne flere. Vi ønsker ingen begrænsning i adgangen, men vi ønsker altså at indrette et gymnasium, der er hensigtsmæssigt for de 30–40 pct. af en årgang, der går der i dag. Og her mener vi så, at det samfund, vi har, og som er inde i en meget hastig forandring, stiller krav om kreativitet, fleksibilitet, samarbejde, nye samarbejdsformer, sammenhæng mellem samfundets forskellige dele og derfor strukturændringer. Vi mener, at det, de unge har brug for for at være veludrustet i det samfund, vi får, er helheder, sammenhænge, fordybelse, viden og kompetence, og når man kritiserer vores forslag for ikke at lægge op til fordybelse, viden og kompetence, anser jeg det for at være en forkert vurdering. Jeg ved, at mange pædagogiske erfaringer tilsiger os, at arbejdet med projekter giver mulighed for fordybelse i emner, i områder, i viden, og at den fordybelse giver nogle arbejdsmetoder, som vil være overordentlig nødvendige i det samfund, vi står over for.

Vi betragter også vores forslag som et led i nedbrydningen af de kønsbestemte valg, som skaber forudsætning for det kønsopdelte arbejdsmarked, vi har i dag. Hvis vi øger tilvalget i gymnasierne, ved vi, hvad det er for valg, pigerne træffer, og hvad det er for valg, drengene træffer. Arbejdsformer som dem, jeg har skitseret med de kodeord, jeg har givet dem, er mere tiltrækkende for pigerne, derved får vi lettere pigerne til at træffe nogle andre valg, og det vil få konsekvenser også for deres senere placering på arbejdsmarkedet.

Vi mener som sagt, at der er brug for ændringer i form og indhold, men også af ledelsesformer, og det tror vi også der er i den udvikling, der skal ske inden for dansk erhvervsliv i fremtiden; derfor er det vigtigt, at de unge lærer det, mens de går på deres ungdomsuddannelser.

Jeg skal til slut sige, at når vi fremsætter forslag til en gymnasiereform, betyder det ikke fra vores side en opprioritering af gymnasiet i forhold til andre ungdomsuddannelser, men nu er det altså den debat, vi står midt i, og derfor har vi syntes, det var nødvendigt. Vi ser med glæde frem til en debat også om ændring af form og indhold på de andre ungdomsuddannelser, og vi ser med glæde frem til en debat om, hvordan vi kan lave en bedre samordning, ikke en integration, men en samordning mellem de forskellige ungdomsuddannelser, vi har.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Det er blot for at kommentere fru Ebba Stranges betragtninger med hensyn til, at det konservative folkeparti skulle mene, at der er for mange unge i gymnasiet. Det synes vi ikke der er, men vi synes, det er beklageligt, hvis der er unge, som egentlig ville finde sig bedre til rette andre steder i uddannelsessystemet, der mere eller mindre tvinges ind i gymnasiet, fordi der ikke er andre tilbud for de 16–19-årige. Det er derfor, vi har lagt meget vægt på, at denne regering forsøger at skabe flere uddannelsespladser og dermed flere uddannelses tilbud for denne aldersgruppe. Vi tror ikke, at de, der er fejlplaceret i gymnasiet, får en uddannelse, der er til gavn hverken for dem selv eller for dem, der vitterlig ønsker gymnasiet og har givet det førsteprioritet.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Ingen skal glæde sig mere end jeg, den dag denne regering eller en kommende regering kan fortælle folketingsret og hele den danske befolkning, at nu kan alle, der starter på en EFG-uddannelse, fuldføre den og få en praktikplads. Den dag mener jeg vi kan tale om et reelt valg for de unge. Det kan vi ikke, så længe der er denne mangel på praktikpladser, som gør, at masser af elever, der

[Ebba Strange]

starter på denne uddannelse, kun får et basisår og så ryger ud ikke stort bedre stillet end dem, der ryger ud af 10. klasse eller 9. klasse.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Nu kan vi jo ikke blive uenige om, at det gælder om at skaffe så mange praktikpladser som overhovedet muligt; det forsøger vi faktisk også, og vi har også en vis succes på området, kan man trods alt sige. Men nu er det ikke det, vi diskuterer i dag. Jeg synes bare ikke, det skulle have lov til at stå uimodsagt, at det konservative folkeparti ikke gerne vil have, at alle de, som ønsker det, skal i gymnasiet.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Jeg er glad for, at jeg har taget fejl af det konservative folkepartis stilling til, om de unge skal have lov til at gå i gymnasiet eller ej, og jeg er enig i, at det ikke er EFG, vi diskuterer i dag, så jeg vil bare give fru Connie Hedegaard den cadeau, at hvis det er det konservative folkepartis politik, så er vi enige.

Ole Vig Jensen (RV):

Foranlediget af den sidste meningsudveksling vil jeg gerne understrege, at jeg i hvert fald ikke erindrer, at der er nogen af de partier, der har taget ansvar for også gymnasieområdet, der gennem mange år har udtrykt noget ønske om, at der skulle være adgangsbegrænsning til gymnasiet. Jeg mener aldrig, at det har været noget reelt. Det kan godt være, at et enkelt parti en enkelt gang i dette ting har givet udtryk for det, men ikke som noget, der har haft praktisk betydning.

Ellers vil jeg indledningsvis gøre opmærksom på, at det radikale venstre jo fik vedtaget en dagsorden om gymnasiet netop på foranledning af en forespørgsel fra socialistisk folkeparti. Den pågældende dagsorden sikrede, at undervisningsministeren forud for fremsættelse af forslag om ændringer af gymnasiet bl.a. foretog en høring hos de parter, som måtte være involveret og interesseret, altså såvel elever og lærere som aftagere af enhver slags.

Det ville være ejendommeligt, synes jeg, og vel nærmest utidigt, hvis vi derfor i dag fra radikal side – når det nu er vores holdning – skulle give tilslutning til SFs beslutningsforslag.

Vi har den opfattelse, at folkettinget nu har sikret, at der bliver en sådan høring, og den skal have lov til at foregå i rimelig fred og ro. Vi må så se, hvad høringen medfører i retning af det, som undervisningsministeren ønsker at fremsætte i folkettinget, og han er jo ifølge dagsordenen forpligtet til at fremsætte et forslag inden udgangen af denne folketingssamling.

Vi vil altså respektere det arbejde, der nu er i gang, og så vil vi forholde os til det på det tidspunkt, da det fremsættes som forslag i folkettinget.

Må jeg så i øvrigt sige om SFs forslag, at det i hvert fald går langt længere, end det radikale venstre har ønsket og også givet udtryk for tidligere. Vi har sagt, at det er nødvendigt med såvel justeringer som nydannelser inden for gymnasieområdet, men det, SF lægger op til, er jo nærmest en revolution af gymnasiet, og hvis jeg har forstået det rigtigt, skal det foregå i løbet af et år.

Hvis man forestillede sig, at SFs forslag skulle nyde fremme, ville jeg tro, at det var en fuldkommen umulig opgave at få det til at virke i løbet af et år, men der er næppe flertal for SFs forslag, og jeg kan sige, at i hvert fald på en række punkter er det radikale venstre på afgørende måde uenige med SF. Jeg vil dog skynde mig at sige, at selvfølgelig er der en del af indholdet i dette forslag, som ikke er uinteressant, og som jeg synes siger noget om, hvad der er det moderne gymnasiums problemer, ligesom det også siger noget om, på hvilken måde man kan løse nogle af dem. Men vi er afgørende imod at lave et fælles gymnasium, et fælles forløb.

Vi er også imod en total nedbrydning af faggrænserne som den, der lægges op til i forslaget her. Vi har samme opfattelse, som andre har givet udtryk for, at det ikke vil virke tiltrækkende på et stort antal af de elever, der ellers gerne vil søge gymnasiet, og det er formentlig også rigtigt, at store dele af lærerkorpset vil være mere end forbeholdne. Selv om det selvfølgelig ikke er det eksisterende lærerkorps, der skal bestemme, hvordan gymnasiet skal se ud, er det dog ikke

[Ole Vig Jensen]

uvæsentligt, at man engagerer lærerkorpset i de nydannelser, der skal ske.

Jeg mener også, det er en svaghed ved SFs forslag, at det næsten alene bygger på de erfaringer, der er gjort i en mere snæver forsøgsvirksomhed, i hvert fald i forhold til den meget omfattende forsøgsvirksomhed, der har været i gang i gymnasieskolen, og hvis jeg husker rigtigt, har SF også tidligere udtalt, at der var behov for en mere grundig efterbehandling af al den forsøgsvirksomhed, der har været i gang, med henblik på at bygge på de bedste erfaringer, som er indhøstet.

Men nu springer socialistisk folkeparti altså over de bekymringer eller den indstilling, som der tidligere er givet udtryk for, og kommer med et egentlig forslag.

Trods den korte tid, der er til rådighed, kan jeg nå at tage et par punkter mere op, som jeg også mener er et problem.

Aftagere af enhver slags - uddannelsesinstitutioner, erhverv og offentlige virksomheder - vil vide meget lidt om, hvad studenterne vil møde op med, når de er færdige med deres gymnasieuddannelse. Det mener jeg er en oplagt svaghed og ikke særlig hensynfuldt over for de unge. Jeg mener heller ikke, at et skoleråd, hvoraf den ene halvdel skal være elever og den anden halvdel lærere og TAP-personale, skulle kunne varetage den daglige drift af et gymnasium. Jeg mener ikke, at det er hverken ønskeligt eller hensigtsmæssigt, og jeg kan ikke se, hvordan de elever, der skulle påtage sig det ansvar, overhovedet samtidig skulle kunne gennemføre deres uddannelse på et rimelig forsvarligt grundlag.

Selv om vi altså udtaler os imod en række væsentlige punkter i SFs forslag, skal jeg selvfølgelig endnu en gang fremhæve, at vi også mener, der er behov for at justere og sikre nydannelser på gymnasiets område. Vi håber, at det vil kunne ske i løbet af denne folketingssamling.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

VS betragter forslaget som SFs politiske platform for gymnasiet, og hr. Ole Vig Jensen har for så vidt ret i, at vi hele tiden har sagt, at før der skulle komme et forslag, måtte vi have en grundig bearbejdning og evaluering af de forsøgsrapporter, som foreligger, og en samlet vurdering af dem.

Men vi er positive over for SFs forslag. VS ønsker en gymnasiestruktur med så få individuelle fag som muligt og med kollektivt valg af fag- og emneområder, idet vi ønsker, at en undervisningsenhed holdes udelt i så stor en del af de tre uddannelsesår som muligt. Vi vægter den sociale enhed højt, og vi mener, at naturvidenskab, samfundsfag og humaniora skal bidrage med problemstillinger, teorier og metoder i alle gymnasieforløb med forskellig vægt. Vi vil have færre fag og større tværfaglighed, og på alle de punkter, jeg her har nævnt, er der jo god overensstemmelse mellem det, jeg har sagt, og SFs forslag.

SFs forslag indeholder et fælles gymnasium med få timer til valgfag og med stor selvforvaltning i det daglige. Formålet er at give almenstudier erhvervskompetence, at udanne hele mennesker, at opdrage dem til at indgå aktivt og kritisk i samfundet. Alle disse hensigter er vi meget enige i og støtter vi SF i.

Vi mener, at gymnasiet skal lægge vægt på generelle færdigheder som samarbejde, at være dynamisk, at være selvstændig, at give redskaber til kreativ fritidsanvendelse og at kunne indgå aktivt og kritisk i samfundslivet, og dér passer SFs forslag også godt til de intentioner, vi har.

Samtidig mener vi også, at det er et pigevenligt forslag, idet vi ligesom også alle de kvindelige gymnasielærere, som har ytret sig, mener, at et gymnasium med en overvældende mængde af individuelle valgfag for pigerne bliver et fravalg og et fravalg af tekniske fag, fysik f.eks. især.

Så har vi nogle indvendinger mod forslaget, i alle tilfælde nogle ting, vi godt vil fremføre som noget, vi synes er lidt dårligt. Vi mener, at matematiks placering er alt for perifer. Vi mener, at 2 timers fag bør undgås. Her har man kun 2 timer engelsk i 2. og 3. g.

Projektarbejdets anvendelighed i forskellige fag omtales ikke. Anvendeligheden er lille i begynderprog f.eks. og i teoretisk fysik og matematik. Forholdet mellem teori og empiri og journalistik omtales ikke. Der tales blot om projektarbejder og problemstillinger; hvilke teoretiske niveauer der formodes nået, berøres ikke, ligesom forholdet mellem teori og praksis heller ikke berøres specielt meget.

Vores konklusion skal være, at intentionerne med forslaget er gode, at en opbygning med et fælles gymnasium uden »frie« valg

[Elisabeth Bruun Olesen]

mellem en hel stribe tilvalg, men med valgene lagt ind i fagene og i de enkelte klasser er god. Vi mener også, at det er godt med store fagblokke med muligheder for tværfag og projektarbejder.

Arnsnormen mener vi kun er acceptabel under den forudsætning, at man sikrer lærerne nogle rimelige arbejdsbetingelser. Og så som det altafgørende: der skal sikres lærerne en efteruddannelse. Det står godt nok i et af de sidste punkter, men det burde vel i virkeligheden være et af de første. En omfattende efteruddannelse af lærerne er jo en forudsætning for, at forslaget overhovedet vil kunne realiseres, og det er en meget omfattende efteruddannelse, der skal til. Alene af den grund mener vi også, at tidsplanen for forslaget er alt for stram.

Steffensen (KrF):

Dette forslag fra SF er jo på mange måder epokegørende i forhold til det nuværende eksisterende gymnasium, og jeg kan straks sige, at den form for gymnasium, som SF her lægger frem, nemlig et fællesgymnasium, ønsker kristeligt folkeparti ikke.

Man kan naturligvis ikke dermed sige, at så må man tage afstand fra alt, hvad der er i forslaget, men forslaget, som det foreligger, kan vi bestemt ikke støtte, og det er der mange grunde til.

For det første synes jeg, som ministeren også har nævnt det i sit indlæg her i dag, at forsøgsresultaterne, som man jo henviser meget til, udlægges entydigt positivt i en alt for lille sammenhæng, og der er i hvert fald efter vores opfattelse ikke baggrund for, at man kan drage så vidtrækkende konklusioner, som SF gør i dette forslag. Det har undervisningsministeren selv belyst meget mere udførligt, så det vil jeg ikke bruge tid på, blot sige, at det i sig selv er et argument for, at man må have det meget mere alsidigt med efter vores opfattelse, før man kan drage så drastiske konklusioner, som SF gør i forslaget.

Efter vores opfattelse skal studentereksamen være både almindennende og studieforberedende, nok så meget som den principielt skal sigte imod erhvervslivet. Det betyder ikke, at det er et enten-eller, men efter vores opfattelse er det helt afgørende, at man bevarer den almene islæt, den almindennende

de islæt, og også primært sigter på det studieforberedende. Alle andre muligheder må vi have styrket i ungdomsuddannelserne af forskellig art, så der bliver så mange muligheder for de unge som muligt.

Fællesfagene er efter vor opfattelse et helt nødvendigt element for både sammenhæng og helhedsforståelse, og derfor må jeg sige, at det opbrud, som der med forslaget her er tale om, mener vi ikke er rigtigt.

Vi ønsker også i kristeligt folkeparti det faglige niveau for gymnasiet fastholdt, men det betyder ikke, at alle de unge, der har både evner og lyst til at gå i gymnasiet, skal hindres deri, tværtimod. Vi ønsker i den forstand ikke nogen adgangs begrænsning til gymnasiet. Vi ønsker ét kriterium for dette, og det er det faglige niveau, og så må de unges evner afgøre, i hvilken uddannelsesform det er bedst for dem at søge ind. Derfor tror vi ikke på det, som SF har fremlagt her. Vi tror, det vil være praktisk umuligt at gennemføre, sådan som det er foreslået med skoleråd og afskaffelse af eksamener. På den facon, som det er lagt frem her, tror jeg ikke, det er holdbart.

Jeg vil slutte med at sige, at jeg synes, det er udmærket, at vi har fået dette forslag frem med de mange punkter, som det indeholder. Jeg vil da også sige, at jeg synes, det er rimeligt, at elementer i det indgår i den videre debat om gymnasiet, og det må naturligvis falde sammen med det, som vil komme, når regeringsforslaget foreligger.

Pia Kjærsgaard (FP):

SF ønsker med dette beslutningsforslag bl.a. at ophæve de traditionelle faggrænser og i stedet indføre 4 fagblokke. Her skal engelsk være 1. hovedsprog og 2. hovedsprog f.eks. russisk, og så kan man jo sige: nå ja, hvorfor ikke? Hvad med dansk? Det er jo faktisk de fleste borgeres modersmål, og i det hele taget bør der nok sættes spørgsmålstegn ved, om der skal være obligatoriske fag i gymnasiet. Det er de unges uddannelse og fremtid, det gælder, og hvorfor skal de ikke selv have mulighed for at vælge netop de fag, de vil have? Det kan ærligt talt være svært at se det logiske i, at en ung, der senere vil studere f.eks. fransk, skal tvinges til at have matematik i gymnasiet – og omvendt.

[Pia Kjærsgaard]

Forslagsstillerne kalder det flot for en reform af gymnasiet. Det ser ud til, at der er gået inflation i ordet reform. Regeringen, de radikale og socialdemokratiet kaldte også deres skattelovsændringsforslag for en reform, til trods for at der intet reformagtigt er at få øje på.

Jeg kender godt SFs mening om adgangsbegrænsninger, men der indgår ikke meget i forslaget vedrørende dette, og når jeg siger adgangsbegrænsning, mener jeg en faglig og ikke en antalsmæssig begrænsning. Her mangler jeg faktisk noget fra de borgerlige ordførere, for jeg har da en stærk fornemmelse af, i modsætning til hvad den radikale ordfører sagde, at der er et par af de borgerlige partier, som går ind for adgangsbegrænsning, ligesom fremskridtspartiet naturligvis gør. Jeg er helt sikker på, at det ville højne niveauet i undervisningen, og det ville da egentlig være helt reformagtigt.

Fremskridtspartiet vil ligeledes bibeholde karaktergivning, fordi det giver den enkelte elev mulighed for at teste sig selv og se, hvor meget der er sivet ind af undervisningen. Også karaktergivning vil SF afskaffe til fordel for projektevaluering i klassen.

Jeg tror, det ligger klart efterhånden, at fremskridtspartiet ikke kan støtte forslaget.

Riishøj (SF):

Jeg vil først takke ministeren for den grundige gennemgang af forslaget. Jeg tager det også som udtryk for, at ministeren erkender, at der ligger et grundigt forarbejde bag det.

Fru Hanne Severinsen, venstres ordfører, mente, at der var en selvmodsigelse i, at vi forlanger en samlet evaluering, og så det, at vi kommer med dette forslag. Man kunne sådan set sige det samme om ministerens udspil. Vi arbejder på det vidensgrundlag, som vi har i dag, og har naturligvis med det vidensgrundlag, vi har, en politik på området, som vi gerne vil præsentere. Derfor er det ikke sådan, at partierne ikke har en holdning til uddannelsesspørgsmål, men derfor kan man selvfølgelig godt ønske en løbende evaluering af uddannelsernes forløb.

Der er nogle grundprincipper i SFs forslag, og dette er grundprincipper. Jeg synes nok, fru Elisabeth Bruun Olesen forlangte for mange detaljer i et beslutningsforslag.

Det kunne blive alenlangt, hvis alle de teoretiske aspekter og indholdet i den enkelte undervisning skulle ind i et beslutningsforslag, og det synes jeg ikke det er op til os herinde at bestemme, men det er naturligvis en debat, som skal køre, og mange af de ting, som fru Elisabeth Bruun Olesen nævnte, er meget relevante.

Men der er nogle principper i dette her, som er meget afgørende.

Der er begrebet centralisme kontra selvforvaltning, et i øvrigt meget interessant emne, og dér synes jeg nu nok, at vi lever i et modsigelsesfyldt samfund.

Når vi beskæftiger os med erhvervslivet, er der jo ingen grænser for den decentralisme, man ønsker. Folketinget skal ikke blande sig, markedsmekanismerne fungerer bedst. Men til gengæld er man inden for den offentlige sektor utrolig bange, i hvert fald i dette tilfælde, for at uddelegere beføjelser. Der er en modsætning, og jeg mener nok, at de lærere og elever, som måske senere skal ud i erhvervslivet, ved den topstyring, som gælder i uddannelsessystemet, bliver umyndiggjort og netop af den grund kan få overgangsproblemer.

Jeg mener, at vi i skolerne, hos lærerne, i administrationen har en erfaring om en uddannelses kvalifikation, som gør, at de mennesker kan få uddelegeret væsentlig mere magt i dag i forhold til direktoratet og topstyringen fra ministerierne. Jeg tror nu nok, at en del af de invendinger, som kommer mod denne uddelegering, den større selvforvaltning, vi opererer med, er en meget uddannelses teknokratisk frygt for, at alt ikke går perfekt, altså den bureaukratiske detailstyring, som munder ud i, at man frygter nogle variationer, som jeg nok mener er meget væsentlige, også i gymnasiet.

I den forbindelse vil jeg godt henvise til højskolerne. Jeg kommer selv fra det miljø. Der har man en helt anden form for rammestyring. Jeg mener ikke, man kan overføre det totalt på gymnasierne, men nogle af de elementer af selvforvaltning og kreativitet, som findes inden for det system, kunne i høj grad tiltrænges i gymnasiet også.

Jeg mener, at vi her får nogle, kan man sige, ideologiske forskelle ind i synet på, hvad selvforvaltning er, og det, vi ønsker, er i hvert fald en tydeliggørelse af det begreb.

[Riishøj]

Så er det spørgsmålet, hvem der er imod vores forslag. En grund til, at vi fremsætter det, er sådan set at klargøre vores holdning. Vi har ikke noget imod, at gymnasielærere, der mener, at vi går ind for en meget central og teknokratisk løsning på uddannelsesproblemerne, siger farvel og tak. Vi ønsker at bekende kulør og vedkende os de grundsynspunkter, vi har. Det kan godt være, at visse faggrupper mener, at deres fag er specielt vigtige, og at de skal have mange flere timer, end vi foreslår, og de synes måske, at de får mere ud af det efter ministerens forslag. Disse snævre faglige grundsynspunkter på gymnasieskolen, som beklageligvis kendetegner meget af debatten, synes jeg nok er meget uheldige, og de er nok især gældende inden for gymnasieskolen på grund af den fagopplittethed, man har i lærerkorpsset. Vi kunne godt ønske os en smidiggørelse af faggrænserne. Vi mener, det ligger i hele blokstrukturen, at fagene inden for de blokke, vi opererer med, hænger sammen i den grad, at man kan få en udmærket og konstruktiv sammenhæng og overlappning af faggrænserne. Jeg tror ikke, at en historielærer er tjent med i 40 år at undervise specifikt i de snævre historiske emner, bundet i den grad fagligt, som han eller hun er i dag. Vi mener, at den større åbenhed og fleksibilitet, der findes mellem grænserne i vores forslag, og som også vil gælde mellem lærergrupperne, i høj grad kunne give en tiltrængt fornyelse i gymnasieskolen.

Så er der spørgsmålet om forsøgserfaringerne, og vi nævner jo udtrykkeligt, at der naturligvis er problemer i forbindelse med hver eneste type af uddannelse. Vi er ikke så naive, at vi mener, dette er problemfrit, og jeg mener heller ikke, at der i beslutningsforslaget er en så decideret overvurdering i retning af, at man løser alle gymnasiets problemer gennem en reform af denne type, men vi mener, at vi får en væsentlig mere helhedspræget og demokratisk fungerende skole, og vi afviser derfor disse betænkeligheder vedrørende den faglige fordybelse og det faglige niveau. Vi mener, det er nogle begreber, som slynges ud med et indhold, med en definition, som er uacceptabel og forældet, og som heller ikke, hvis vi tager erhvervslivet, er særlig ønskelig.

Flere af os har da heldigvis gennem vores løbende arbejde været på møder med er-

hvervslivet, og jeg ved i hvert fald fra en stor virksomhed som IBM, at i deres, hvad vi kan kalde optagelses- og ansættelsesprøver, er det, man vurderer, simpelt hen kreativitet i bred forstand, det er ikke paratviden. Naturligvis er til enhver form for kreativitet en faglig viden nødvendig, men det er ikke det, man måler. De ting, man lægger vægt på, er kreativitet i bred forstand. Man ansætter såmænd præster og musikere inden for den branche.

Vi mener, at det, ministeren lægger op til: det meget snævre, fagopsplittede gymnasium med nogle meget individuelle valg, der gør, at klasserne bliver splittet op i personer, der har valgt vidt forskelligt, giver urimelige betingelser for en samlet helhedsorienteret undervisning. I selvforvaltningsprincippet ligger jo, at gymnasiet får en væsentlig større variation. Man får en større selvbestemmelsesret. Vi mener, at de kvalifikationer, der er på skolerne, er større end dem, der er i direktoratet, og vi frygter altså ikke en større variation. Vi mener ikke, at det giver forskellighed med hensyn til kvalifikationer.

Der er også i høj grad variation i dag. En gymnasieelev, der har en elendig lærer, rent ud sagt, i et fag, får naturligvis en langt dårligere baggrund end en elev, som er så heldig at have en meget dygtig lærer. Efter vores forslag får eleverne i højere grad en lærergruppe, og man arbejder med nogle emner, der naturligvis uundgåeligt har en faglig baggrund. Der undervises, som det udtrykkeligt nævnes i forslaget, også fagligt, men med sigte på en sammenhængende undervisning, og den sammenhæng mener vi altså også kommer i evalueringen.

Det er jo sådan, at der er en ekstern evaluering indbygget i vores forslag. Der er en samlet prøve, men det er rigtigt, at der her lægges op til en større variation. Det mener vi også i høj grad er tiltrængt i gymnasieskolen. Jeg tror, at de problemer, der er i gymnasieskolen, i høj grad er den faglige indsnævretthed, der er i dag, den mangel på, at man simpelt hen har et konkret ansvar for, at skolen fungerer. Der er for meget topstyring fra overordnede myndigheder.

Vi er glade for, at vi har fået en positiv modtagelse især fra socialdemokratiet. Jeg ved, at socialdemokratiet ligesom vi i SF har haft mange diskussioner om dette, og jeg tager det som udtryk for, at den dag, det po-

[Riishøj]

litiske flertal måtte skifte herinde, er der grundlag for en ændring, også meget gerne med tilslutning fra andre partier. Jeg ser også elementer i det, hr. Ole Vig Jensen nævnte, i retning af, at man måske nok vil overveje i hvert fald nogle af de ting, som er grundlaget for den eksisterende gymnasieskole.

Men der er formodentlig ikke noget at gøre på kortere sigt. Vi vil i hvert fald i den høringsfase, som kommer nu omkring gymnasiet, og i den debat, der skal ligge til grund for eventuelle reformer, i meget høj grad forsøge at påvirke denne, sådan at vore grundsynspunkter vedrørende tværfaglighed og emneorienteret undervisning, demokratisering og selvforvaltning får en meget vigtig plads.

Til sidst vil jeg godt spørge ministeren – nu har der jo stået ting og sager i de sidste dage i aviserne om et nyt udspil fra ministerens side i form af et lovforslag – om der er taget beslutning om, at der kommer et egentligt lovforslag i næste uge om gymnasiet. Det kunne være meget rart at vide af hensyn til forløbet af den høringsfase og de tidsrammer, vi skal arbejde inden for.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Det er hr. Riishøj tagen patent på kreativitet, som kalder mig herop, for jeg tror nok, at man må være noget bekymret for, om ikke den kreativitet, som han taler om, snarere vil blive til et fagligt klamphuggeri. Det vil blive noget med, at historielærerne lærer samfundsfag og samfundsfaglærerne kaster sig over biologi, at man i det hele taget prøver at integrere fagene på en måde, som man faktisk ikke er i stand til rent fagligt. Det, der er interessant – og det kan vi sikkert være enige om – er, at fagene samarbejder, og det skal de gøre ud fra deres faglige identitet, for så kan de berige hinanden. Der er nok nogle lærere, som gør for lidt ud af den slags samarbejde, men det har ikke noget at gøre med, at man skal lave om på fagene; det har noget at gøre med, at lærerne selv skal lære at samarbejde fagene.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Et er, at hr. Riishøj ikke læser aviser, og at han derfor skabte en stor debat på en påstand om, at jeg ikke ville forelægge folketin-

get noget som helst vedrørende regeringens ændringer af gymnasiet. Jeg havde ganske vist udtalt mig og var blevet citeret i det ene blad efter det andet for, at jeg selvfølgelig ville komme til gymnasiet. Hvis hr. Riishøj havde taget telefonen, ville han have kunnet få et løfte, og havde han bedt om det skriftligt, havde han kunnet få det skriftligt, men vi skulle altså have den debat.

Men nu vil hr. Riishøj heller ikke læse folketingets dagsordener, for i dagsordenen fra den 29. oktober står der, at jeg absolut ikke må fremsætte lovforslag eller noget som helst i næste uge; der står, at det skal til høring først. Sådan er nemlig fast skik og brug, og jeg følger i enhver henseende fast skik og brug, når det gælder procedure i ministeriet. Det går altså til høring i god tid før jul, og så vil vi efter jul tage stilling til, hvad der skal lægges frem for folketinget, for ifølge dagsordenen er jeg forpligtet til at præsentere folketinget for et oplæg.

Det er planen, som den er lagt her i folketinget, og det var også den, der ville være blevet fulgt under alle omstændigheder, men den gør det altså ikke muligt for mig, som hr. Riishøj foreslog, at komme med et lovforslag i næste uge.

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg hæftede mig også ved, at såvel fru Ebba Strange som hr. Riishøj anvendte begreber, som i særlig grad blev tilgodeset af SFs forslag, og som vi andre måske ikke var opmærksomme på og positive over for. Det er spørgsmålet om selvforvaltning kontra centralisme. Vi er på mange områder og også her indstillet på at fremme selvforvaltningen mest muligt. Jeg mener heller ikke, at der er noget til hinder for, at vi kan gå videre ad den vej inden for det eksisterende gymnasium såvel som andre steder i uddannelsessystemet.

Og når der blev talt om nødvendigheden af kreativitet, fleksibilitet og smidiggørelse, er vi da enige. De krav stiller jo det moderne samfund, men heller ikke her er der noget til hinder for, at man bestræber sig for at fremme netop sådanne ting i det eksisterende gymnasium.

Fru Ebba Strange gjorde yderligere opmærksom på værdien af, at der var mulighed

[Ole Vig Jensen]

for fordybelse, f.eks. ved at gå på tværs. Det har fru Ebba Strange fuldstændig ret i, og jeg tror, det netop er meget vigtigt, at den mulighed er til stede i gymnasiet, men det skal så også understreges, at forudsætningen for at kunne få noget ud af en fordybelse, er, at man behersker nogle redskaber, at man har en grundlæggende faglig viden, ellers får man ikke noget ud af at fordybe sig i tingene.

Og så endelig til sidst: når vandene skiller i denne sag så klart på spørgsmålet om et fælles gymnasium eller en modernisering, en justering af det eksisterende gymnasium, så hænger det for os også sammen med, at gymnasiet ikke skal være en forlængelse af folkeskolen. Når de unge er færdige med folkeskolen, har de behov for nogle nye udfordringer. Dem skulle de bl.a. gerne kunne møde netop i gymnasiet.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Det er til hr. Ole Vig Jensen. Når jeg nævnte de positive ord, som hr. Ole Vig Jensen gentog: fordybelse, kreativitet, selvforvaltning og sådan noget, var det ikke for at tage patent på dem, så var det, fordi mit indtryk er, at nogle af de arbejdsformer, vi skitserer i forslaget, er velegnede til at fremme den slags egenskaber hos eleverne, og jeg har lyst til at sige her og nu i forlængelse af det, jeg selv sagde, og i forlængelse af det, fru Elisabeth Bruun Olesen sagde i sit indlæg, at vi var nogle stykker, der er til stede her i salen i dag, som havde lejlighed til at være til stede ved en konference, hvor der blev drøftet pædagogik henholdsvis i folkeskolen og i gymnasierne. Det var mit indtryk, at nogle af de arbejdsformer, vi skitserer, dér blev betragtet som særlig hensigtsmæssige, og det var altså af lærere, som har deres daglige virksomhed i henholdsvis folkeskolen og gymnasiet. Det var det, der fik mig til at bruge ordene: jeg er glad. Jeg håber ikke, at vi har patent på det, men jeg håber, der er mange, der er enige i dem, og at vi på et eller andet tidspunkt kan nå et resultat, som fremmer de egenskaber bedst muligt.

Der er ingen tvivl hos os heller om, at det er nødvendigt med en grundig faglig viden, og at de redskaber, der skal bruges til at fordybe sig i stoffet, er nødvendige; derfor har

vi også nævnt eksplicite dels sprogfagene, dels matematikken.

Jeg er også enig i, at elever, der er færdige med folkeskolen, har brug for nye udfordringer, og dér er jeg ærlig talt lidt bekymret for, at man i nogle gymnasieskoler i for høj grad kører videre i en tradition fra folkeskolen, som netop gør, at eleverne nok fagligt, selvfølgelig, skal leve op til nogle større krav, men på mange andre områder ikke oplever, at de nu er gået over i en ungdomsuddannelse, der har et anden form og et andet indhold.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

I forbindelse med næste uge refererede jeg altså kun til, hvad der stod i aviserne, og jeg er glad for, at det rygte kan aflives, at ministeren kommer med sine lovforslag i næste uge. Først kommer høringsfasen og efter høringsfasen lovforslagene. Men når noget står i aviserne, kan man godt nogle gange spørge, om det er rigtigt, hvad der står, men det er det altså ikke, og det er da udmærket.

Ministeren nævnte i sit første indlæg også noget om genklang fra fortiden. Nu skal jeg ikke sige, at ministerens forslag er en genklang fra måske 1930'erne og 1950'erne, men der er nok elementer af det i den forstand, at disciplinerne og de pædagogiske grundprincipper fra den gamle skole fra dengang måske som en variation bliver genoplivet i det nye lovforslag. Til gengæld har ministeren sikkert lagt mærke til, at det med den 12-årige enhedsskole for samtlige elever helt klart er taget ud her. Det håber jeg at ministeren har bemærket, for det er dog nok en væsentlig ting lige at tage med.

Så nævnte fru Hanne Severinsen det med klamphuggeriet. Det er da klart, at på skoler er der nogle faglige spændinger, og det vil der også være i den emneorienterede undervisning, som vi forestiller os her, men igen er der denne frygt for at lægge tingene ud, ud fra den betragtning at så sker det allerværste. Jeg mener ikke, at forsøgserfaringerne er sådan, at man kan sige, at det allerværste er, at handlingerne er blevet lammet i gymnasieskolerne, men jeg lægger i hvert fald meget stor vægt på, at vi i den kommende høringsfase får inddraget erfaringerne fra de strukturforsøg, som har været gjort i gymnasiesko-

[Riishøj]

lerne, og som naturligvis ikke alene er gjort på det, man kan kalde traditionelle forsøgs-gymnasier. Ministeren nævnte også andre gymnasier, som har indført forsøg med strukturelementer, bl.a. med integration af EDB i de enkelte fag. De skal naturligvis med, men det er særdeles væsentligt, at man får strukturforsøgene ind, og at man ikke, som ministeren gør i sit forslag, afviser dem og laver sandsynligvis lovforslag om gymnasiet, der helt klart afviser, uden en samlet evaluering oven i købet de struktur erfaringer, der er gjort i gymnasiet.

Der er ikke noget bevis for, at f.eks. gennemsnittet ved studentereksamen blandt eleverne fra Herlev statsskole og fra Marselisborg gymnasium er dårligere. Hvis vi tager de traditionelle prøver med det faglige indhold, kan man ikke bevise, at studentereksaminerne har et dårligere niveau. Vi må altså ud i en debat om, hvorvidt man direkte kan bevise, at de kvalifikationer, eleverne får ved strukturforsøgene, er dårligere.

Vi har lagt dette frem også for at få grundprincipperne præsenteret i den debat, der vil komme. Vi håber, at hele gymnasiesagen får et lykkeligt resultat, og at vi i hvert fald ikke får et yderligere fagopsplittet og stresset gymnasium, sådan som ministeren lægger op til.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Den første del af hr. Riishøjs sidste indlæg vil jeg gerne kvittere for. Det er tankevækkende, at der her både fra SFs side og fra socialdemokratiets side klart tages afstand fra de luftkasteller, der blev opstillet i U-90, og som prægede den pædagogiske debat i begyndelsen af 1970'erne.

Når vi på det punkt har opgivet tankegangen fra begyndelsen af 1970'erne, kunne det også være, at man skulle opgive et andet punkt, som man dyrkede meget i begyndelsen af 1970'erne, nemlig drømmen om, at gruppeorienterede, problembestemte projekter var det eneste saliggørende i undervisningen. Måske skulle også det luftkastel fra begyndelsen af 1970'erne opgives. Hvis det var tilfældet, blev vi helt enige.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Nu har ministeren jo læst forslaget grundigt, og der står bl.a., at undervisningen skal forløbe i en vekselvirkning mellem en faglig undervisning og en gruppebaseret, emneorienteret undervisning. Der er altså en vekselvirkning. Det, vi foreslår her, er ting, der heldigvis er foregået i gymnasiet, nogle arbejdsformer i gymnasiet, en pædagogisk vekselvirkning, som vi ikke mener har givet dårlige resultater. Vi har aldrig ment, at det, at man sidder i grupper i tre år, er det eneste saliggørende. Det er en grov forenkling.

Hvis vi opgiver den 12-årige enhedsskole og ministeren opgiver sin angst for emneorienteret undervisning, kunne det være, at vi kunne mødes, men det er nok overoptimistisk.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 34:

Forslag til folketingsbeslutning om reelt elevdemokrati i folkeskolen.

Af J. K. Hansen (S) m.fl.

(Fremsat 7/11 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Som jeg bemærkede sidste gang, vi drøftede dette forslag, har regeringen også et ønske om at styrke elevernes indflydelse og selvbestemmelse i folkeskolen.